

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ (HOME SCHOOLING) - ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΟΥ ΙΣΩΣ ΕΓΓΕΙΡΕΙ ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Τακτικού Ξένια (MEd)
κοινωνιολόγος
επιστ. συνεργάτης Παν/μίου Αθηνών
Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής τμήμα Φ.Π.Ψ.
x-tak@hotmail.com

Η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική, το σχολείο όχι (Mountney R., 2009).
Δεν άφησα ποτέ την σχολική εκπαίδευση να ανακατευτεί με την παιδεία μου.
Mark Twain.

Περίληψη: Η εκπαίδευση στο σπίτι (home schooling) είναι ένα εναλλακτικό μέσο εκπαίδευσης που ολοένα και κερδίζει τους γονείς ως μέσο εκπαίδευσης, στις χώρες φυσικά που επιτρέπεται αυτό, όπως είναι η Αμερική. Το σχολείο δεν είναι υποχρεωτικό σε όλες τις χώρες και έτσι ένα ποσοστό γονιών επιλέγει να εκπαιδεύσει τα παιδιά στο σπίτι και να μην τα στείλει σχολείο. Η εκπαίδευση στο σπίτι έχει γνωρίσει μεγάλη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια ειδικά σε πόλεις των ΗΠΑ και του Καναδά (Basham, Merrifield & Herburn, 2007).

Ωστόσο τι συμβαίνει με τα δικαιώματα του παιδιού, την αυτονομία του; Τι γίνεται όταν οι γονείς επιλέγουν την εκπαίδευση στο σπίτι λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων; Τι συμβαίνει με την θρησκευτική ελευθερία του παιδιού; Παραβιάζονται τα δικαιώματά του στην γνώση και την εκπαίδευση; Σε αυτές τις σελίδες θα προσπαθήσουμε να δώσουμε απαντήσεις χρησιμοποιώντας την εκπαίδευση στο σπίτι ως μελέτη περίπτωσης.

Λέξεις κλειδιά: εκπαίδευση στο σπίτι, ανθρώπινα δικαιώματα, σχολική εκπαίδευση, θρησκευτική ελευθερία, υποχρεωτική εκπαίδευση, κοινωνικοποίηση, δημόσια εκπαίδευση, γονική καθοδήγηση.

1. Τι είναι η εκπαίδευση στο σπίτι

Με μία απλή εξήγηση η εκπαίδευση στο σπίτι «είναι όταν οι γονείς παίρνουν την πλήρη ευθύνη της εκπαίδευσης των παιδιών τους χωρίς να τα στέλνουν σχολείο» (Mountney, 2009, σελ. 32). Οι λόγοι που επιλέγει κάποιος γονιός μια τέτοια μορφή εκπαίδευσης είναι αρκετοί όπως, δυσαρέσκεια με την δημόσια εκπαίδευση, ανεπάρκεια θρησκευτικής εκπαίδευσης στο σχολείο, φτωχό εκπαιδευτικό περιβάλλον, γονείς που αισθάνονται ότι ο χώρος του σχολείου δεν είναι ελκυστικός ως προς τη μάθηση, ή ακόμα γονείς που προφασίζονται ζητήματα ηθικής μέσα στο σχολείο ειδικά αν προέρχονται από συντηρητικές κοινωνίες (USDOE, 2005). Έτσι οι γονείς επιλέγουν να εκπαιδεύσουν τα παιδιά τους στο σπίτι, είτε με δάσκαλο στο σπίτι, είτε παίρνουν εκείνοι το ρόλο του δασκάλου. Φυσικά αυτό γίνεται σε χώρες που επιτρέπεται κάτι τέτοιο όπως ο Καναδάς και οι Η.Π.Α..

Υπάρχουν πολλές μορφές εκπαίδευσης στο σπίτι. Πολλοί γονείς χρησιμοποιούν το σπίτι σαν τη βάση της εκπαίδευσης και εκμεταλλεύονται άλλες πηγές όπως μουσεία, βιβλιοθήκες, γκαλερί, αθλητικά κέντρα, ίντερνετ και άλλα μέρη γενικού ενδιαφέροντος, καθώς και μέσω της επαφής με άλλες οικογένειες που ακολουθούν και εκείνες την εκπαίδευση στο σπίτι (Mountney, 2009). Τα πιο κοινά και συνήθη πλεονεκτήματα που υποστηρίζουν οι γονείς από ΗΠΑ και Καναδά που επιλέγουν την εκπαίδευση στο σπίτι συνοψίζονται στα παρακάτω:

- η δυνατότητα που δίνεται στους γονείς να μεταδώσουν ένα σύστημα αξιών και πεποιθήσεων στα παιδιά τους,
- υψηλές επιδόσεις στα μαθήματα καθώς γίνεται «ιδιαιτέρο μάθημα» και δεν υπάρχει τμήμα με πολλά παιδιά,
- δυνατότητα ανάπτυξης στενών σχέσεων μεταξύ παιδιού-γονέα,
- δυνατότητα αλληλεπίδρασης με ενήλικες που τους προσφέρει υψηλών προδιαγραφών κοινωνικές αλληλεπιδράσεις,
- η έλλειψη πειθαρχίας στα δημόσια σχολεία,
- ευκαιρία να ξεφύγουν από την αρνητική ψυχολογική πίεση από συνομήλικους για ναρκωτικά, αλκόολ, προγαμιαίο σεξ, κάπνισμα,
- υψηλές δαπάνες των ιδιωτικών σχολείων και
- το σπίτι προσφέρει ένα φυσικά ασφαλές περιβάλλον μάθησης (στο Basham, Merrifield & Herburn, 2007).

Παρόμοιες έρευνες αποδεικνύουν πως τα κύρια κίνητρα για εκπαίδευση στο σπίτι είναι «η επιθυμία να ακολουθήσει μια οικογένεια το δικό της εκπαιδευτικό πλαίσιο, μία ένσταση στην οργανωτική δομή του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος, μία επιθυμία για τον εμπλουτισμό του εθνικού προγράμματος σπουδών και η ενασχόληση με την κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών» (Brabant, Bourdon & Jutras, 2003, σελ. 23). Αυτή η ανάπτυξη που γνώρισε η εκπαίδευση στο σπίτι ενθαρρύνθηκε σε ένα μεγάλο βαθμό και από τα μέσα ενημέρωσης.

Υπάρχει αρκετό υλικό και δημοσιεύσεις που αφορούν στην εκπαίδευση στο σπίτι (Wallace, 1982, Feinstein, 1986, Stecklow, 1994, Maushard, 1996, Benning, 1997, Eisler & Dwyer, 1997, Kantrowitz & Wingert, 1998, Kay, 2001, Cloud & Morse, 2001, Wall Street Journal, 2002, USA Today, 2003, 2005 και Saulny, 2006)

Επιπλέον, σεβαστά ακαδημαϊκά ιδρύματα όπως το Princeton, Harvard, Stanford κ.ά. δέχονται υποψηφίους στα τμήματά τους που δεν έχουν πάει σχολείο και έχουν εκπαιδευτεί στο σπίτι (Wikipedia.com) 20/06/2012.

2. Το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση και η υποχρεωτική εκπαίδευση

Δεν χωράει αμφιβολία πως το δικαίωμα στην εκπαίδευση είναι παγκόσμιο και αναφαίρετο δικαίωμα. Μέσα από την εκπαίδευση ενισχύονται όλα τα δικαιώματα και οι ελευθερίες (Tomasevsky, 2004). Εξάλλου αναφέρεται χαρακτηριστικά στη σύμβαση Ανθρώπινων Δικαιωμάτων:

«1. Καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται δωρεάν, τουλάχιστον στη στοιχειώδη και βασική της βαθμίδα. Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική.

Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση θα πρέπει να είναι διαθέσιμες κατά γενικό κανόνα, και η πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία πρέπει να είναι ανοιχτή σε όλους, υπό ίσους όρους, ανάλογα με τις ικανότητές τους.

2. Η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη και σε όλες τις φυλές και τις θρησκευτικές ομάδες, και να ευνοεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.

3. *Οι γονείς έχουν, κατά προτεραιότητα, το δικαίωμα να επιλέγουν το είδος της παιδείας που θα δοθεί στα παιδιά τους».*

(Σύμβαση των δικαιωμάτων του παιδιού 1989, άρθρο 28 στο www.unchhr.ch 11/5/2009).

Παρακάτω θα αναλύσουμε πώς η επιλογή για εκπαίδευση στο σπίτι η οποία γίνεται για θρησκευτικές πεποιθήσεις συγκρούεται με τα δικαιώματα του παιδιού για θρησκευτική ελευθερία.

3. Σύγκρουση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θρησκευτική ελευθερία και δικαίωμα στην εκπαίδευση

Το άρθρο 14 στη Σύμβαση δικαιωμάτων του παιδιού (1989) UNICEF αναφέρει:

1. *«Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα του παιδιού για ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.*
2. *Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα και το καθήκον των γονέων ή, κατά περίπτωση, των νομίμων εκπροσώπων του παιδιού, να το καθοδηγούν στην άσκηση του παραπάνω δικαιώματος κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του.*
3. *Η ελευθερία της δήλωσης της θρησκείας του ή των πεποιθήσεών του μπορεί να υπόκειται μόνο στους περιορισμούς που ορίζονται από το νόμο και που είναι αναγκαίοι για τη διαφύλαξη της δημόσιας ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών, ή των ελευθεριών των θεμελιωδών δικαιωμάτων των άλλων». Σύμβαση των Δικαιωμάτων του παιδιού (1989), στο www.unchhr.ch 12/5/2009.*

Κανείς γονιός δεν θα έπρεπε να επηρεάζει τα παιδιά του προς τις δικές του κατευθύνσεις. Αυτό το ευαίσθητο θέμα της θρησκείας πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη, δεδομένης βέβαια και της ηλικίας του παιδιού και της ωριμότητάς του. Ωστόσο όταν οι γονείς επιλέγουν την εκπαίδευση στο σπίτι λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων έχουμε δύο αντικρουόμενα δικαιώματα: από τη μία πλευρά υπάρχει το δικαίωμα του παιδιού στην θρησκευτική ελευθερία και από την άλλη το άρθρο 28 το οποίο αναφέρεται στη γονική καθοδήγηση και την ανάπτυξη των ικανοτήτων του παιδιού. Είναι εξαιρετικά λεπτή η γραμμή εξάλλου ανάμεσα στον «προσηλυτισμό» και στην «γονική καθοδήγηση». Ειδικά αν πρόκειται για θρησκευτικές ελευθερίες πρέπει πάντοτε να λαμβάνεται υπόψη το άρθρο 14 σχετικά με τις απόψεις του παιδιού, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη πάντα βέβαια σε συνδυασμό με την ηλικία του και την ωριμότητά του (Hodgkin & Newell, 2007).

4. Το ελληνικό παράδειγμα

Η φοίτηση στο σχολείο είναι υποχρεωτική βάσει νόμου 24(1)/1993 και προβλέπει τα εξής:

1. *Ο Νόμος αυτός θα αναφέρεται ως ο περί Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης (Υποχρεωτική Φοίτηση και Παροχή Δωρεάν Παιδείας) Νόμος του 1993.*
2. (1) *Η δημοτική εκπαίδευση παρέχεται στα Δημοτικά σχολεία, δημόσια και ιδιωτικά εγγεγραμμένα στο Υπουργείο Παιδείας.*
(2) *Η μέση εκπαίδευση παρέχεται στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης, δημόσια και ιδιωτικά εγγεγραμμένα στο Υπουργείο Παιδείας, σε δύο κύκλους. Ο πρώτος κύκλος καλύπτεται από τα Γυμνάσια στις τρεις πρώτες τάξεις και ο δεύτερος κύκλος από τα Λύκεια ή τις τεχνικές σχολές στις υπόλοιπες τάξεις.*

- (3) Κατ' εξαίρεση από τις διατάξεις των προηγούμενων εδαφίων, μαθητές της δημοτικής εκπαίδευσης που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες επιτρέπεται να φοιτούν σε ειδικά σχολεία ή σε ειδικές τάξεις, για να τύχουν της κατάλληλης, κατά περίπτωση, ειδικής αγωγής και μάθησης.

Υποχρεωτική φοίτηση

3. (1) Η φοίτηση στο Δημοτικό σχολείο και στο Γυμνάσιο είναι υποχρεωτική, μέχρις ότου ο μαθητής συμπληρώσει το γυμνασιακό κύκλο ή το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας του, οποιοδήποτε από τα δύο επισυμβεί πρώτο.
- (2) Ο Υπουργός Παιδείας έχει εξουσία να επιτρέπει εξαίρεση από τις διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου, εφόσον ικανοποιηθεί ότι συντρέχουν ειδικοί προς τούτο λόγοι.

Ποινικό Αδίκημα

Όποιος έχει την επιμέλεια του προσώπου του μαθητή και παραλείπει την εγγραφή ή την εποπτεία του ως προς τη φοίτηση κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 3, διαπράττει αδίκημα τιμωρούμενο με ποινή φυλάκισης μέχρις τρεις μήνες ή με χρηματική ποινή ή και με τις δύο αυτές ποινές» www.yperth.gr 20/06/2012.

4.1. Η υποχρεωτική φοίτηση στο Νηπιαγωγείο

Σύμφωνα με την σχετική εγκύκλιο περί προγραμματισμού εκπαιδευτικού έργου σχολικού έτους 2011-2012 με Αρ. Πρωτ.Φ.12/570/67123/Γ1/14-06-2011, το Υπουργείο Παιδείας καθιστά σαφές ότι:

«Η φοίτηση των νηπίων τα οποία μέχρι και την 31η Δεκεμβρίου του 2010 συμπληρώνουν ηλικία πέντε ετών, έχει γίνει πλέον υποχρεωτική, σύμφωνα με το άρθρο 73 του Νόμου 3518/2006 (ΦΕΚ 272Α /2006) και με την Φ.6/278/56068/Γ1/17-5-2011 Υ.Α, με την οποία καθορίζεται ο τρόπος της Βεβαίωσης Παρακολούθησης Νηπίου, η οποία είναι ένα από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την εγγραφή στην Α' τάξη του Δημοτικού σχολείου.

Σε όσα Νηπιαγωγεία, μετά την εγγραφή όλων των νηπίων πρώτης ηλικίας υπάρχουν κενές θέσεις, γίνονται δεκτά τα νήπια δεύτερης ηλικίας, (προνήπια) για την εγγραφή των οποίων εφαρμόζονται οι διατάξεις του Π.Δ 200/1998 (ΦΕΚ 161Α)» www.tovima.gr 10-07-2012.

Γενικά, η εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας αναφέρει ότι η «φοίτηση στο Νηπιαγωγείο είναι υποχρεωτική μόνο για τα παιδιά τα οποία την 31 Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής συμπληρώνουν την ηλικία των 5 ετών». Σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 3, του Π.Δ. 201/1998 (ΦΕΚ 161/1998, τ. Α'), όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 27 του Νόμου 3687/2008 (ΦΕΚ 159/1-8-2008, τ. Α'), τα δικαιολογητικά εγγραφής στην Α' τάξη του Δημοτικού Σχολείου είναι τα εξής:

- πιστοποιητικό γεννήσεως,
- επίδειξη του βιβλιαρίου του παιδιού για έλεγχο εμβολίων,
- οδοντολογική εξέταση,
- αποδεικτικό στοιχείο από το οποίο φαίνεται η διεύθυνση κατοικίας του μαθητή (κατά την κρίση του Διευθυντή),
- πιστοποιητικό καρδιολογικής και οφθαλμολογικής εξέτασης και
- βεβαίωση παρακολούθησης Νηπιαγωγείου.

Κατ' εξαίρεση και μόνο για την σχολική χρονιά 2009 - 2010 σύμφωνα με την Φ.6/110/50654/Γ1/6-5-2009 Υ.Α. δεν απαιτείται για την εγγραφή των μαθητών στην Α' τάξη του Δημοτικού Σχολείου βεβαίωση παρακολούθησης Νηπιαγωγείου» www.minedugov.gr, 10-07-2012.

4.2. Εκπαίδευση στο σπίτι (Φροντιστήρια – Ψηφιακά μαθήματα)

Αυτό που αξίζει επίσης να μελετηθεί για την ελληνική περίπτωση εκπαίδευσης στο σπίτι είναι και αυτή της πλειάδας υποψηφίων Γ' Λυκείου που καταφεύγουν στην λύση ιδιαίτερων μαθημάτων στο σπίτι προκειμένου να επιτύχουν την εισαγωγή τους στα ελληνικά πανεπιστήμια.

Είναι γεγονός ότι στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα οι υποψήφιοι της Γ' Λυκείου κάνουν κατά κόρον ιδιαίτερα φροντιστήρια στο σπίτι σε τέτοιο βαθμό μάλιστα, που πρόκειται για μία συντριπτική πλειοψηφία της τάξεως του 90%. Αυτό εξηγείται από το γεγονός πως οι πανελλήνιες εξετάσεις έχουν μεγάλη σημασία για την ελληνική οικογένεια και είναι συνυφασμένες με την επιτυχία στην ζωή. Σύμφωνα με τον Τσουκαλά (1987) κατά τη δημιουργία του σύγχρονου ελληνικού κράτους παρά το βασικό αγροτικό χαρακτήρα της χώρας και την έλλειψη σχολικής υποδομής, το ποσοστό φοίτησης στη μέση και ανώτατη εκπαίδευση φτάνει αρκετά υψηλά και αυτό είναι άμεσα συνδεδεμένο με το «ιδεολογικό σύνδρομο του ανοδικού διαύλου» - όπως το ονομάζει ο Πουλιαντζάς - που χαρακτηρίζει την ελληνική κοινωνία (στο Καστανίδου-Αραμπατζή, 27/06/2012). Η εικόνα του σπουδαγμένου παιδιού εκφράζει την ανάγκη της οικογένειας για κοινωνική κινητικότητα και άνοδο στην ταξική ιεραρχία. Οι μαθητές και οι οικογένειές τους κάνουν τα πάντα προκειμένου να επιτύχουν την είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενισχύοντας ένα ολόκληρο δίκτυο παραεκπαίδευσης με «πανάκριβα φροντιστήρια» στο σπίτι, και έχοντας στο σχολείο μόνο μία τυπική παρουσία.

Τα τελευταία κίολας χρόνια η παραεκπαίδευση έχει λάβει μεγαλύτερες διαστάσεις καθώς οι γονείς επιλέγουν το φροντιστήριο στο σπίτι μάλιστα από πολύ μικρή ηλικία, με το πρόσχημα να αποκτήσουν τα παιδιά γερές βάσεις για την μετέπειτα σχολική πορεία τους.

Το Υπουργείο Παιδείας αυτή τη χρονιά σε μία προσπάθεια να εξαλείψει αυτό το φαινόμενο πρότεινε «ψηφιακά βοηθήματα για τα μαθήματα μέσω Ίντερνετ» με στόχο να τα προετοιμάσει καλύτερα για τις Πανελλαδικές Εξετάσεις. Με τα ψηφιακά βοηθήματα οι μαθητές θα μπορούν να αντλούν από τον υπολογιστή τους επιπλέον υλικό και ασκήσεις για τα μαθήματα στα οποία θα εξεταστούν. Επιπλέον, μεγάλο μέρος του συμπληρωματικού υλικού θα προσφέρεται σε μορφή βίντεο. Δηλαδή οι μαθητές θα παρακολουθούν στην οθόνη του υπολογιστή τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι θα τους εξηγούν και θα τους επισημαίνουν καίρια σημεία (βλ. www.study4exams.gr.)

Αυτή είναι μία καινούργια ιδέα η οποία θα μπορούσε να εξαλείψει κάθε μορφή διακρίσεων τουλάχιστον, ανάμεσα σε μαθητές που έχουν την οικονομική δυνατότητα για ιδιαίτερα και σε αυτούς που δεν έχουν. Επιπλέον θα μπορούσε να αντισταθμιστεί και όλο αυτό το πλαίσιο που βλέπουμε: από τη μία πλευρά απαγορεύεται η διδασκαλία στο σπίτι από το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο και από την άλλη πλευρά παρατηρείται αύξηση με δασκάλους στο σπίτι για ενισχυτική διδασκαλία. Επομένως αναμένεται η υλοποίηση και οι καρποί από την εφαρμογή του ψηφιακού σχολείου. Έτσι οι μαθητές μέσω διαδικτύου θα μπορούν να έχουν την στήριξη που χρειάζονται, απ' όπου και αν βρίσκονται.

Η ελληνική βιβλιογραφία, γενικά, δεν προβλέπει κάτι σχετικό με την «εκπαίδευση στο σπίτι», πρόκειται για ένα άγνωστο πλαίσιο, που σίγουρα αξίζει την μελέτη τόσο των ερευνητών εκπαίδευσης όσο και των εκπαιδευτικών.

5. Συμπεράσματα

Η ελευθερία επιλογής των γονιών για την εκπαίδευση των παιδιών (δημόσια εκπαίδευση ή εκπαίδευση στο σπίτι) είναι ένα σύνθετο πρόβλημα από την αρχή μάλιστα της δήλωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χωρίς το δικαίωμα συμμετοχής στις αποφάσεις που παίρνονται για τα ίδια τα παιδιά (Tomasevsky, 2004).

Φαίνεται μάλιστα, πριν την δήλωση της αρχής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών, οι γονείς να τους φέρονταν ως αντικείμενα γονικής καθοδήγησης. Η εγκαθίδρυση των δικαιωμάτων των παιδιών είναι πολύ σημαντική, για να κρατούνται οι ισορροπίες ανάμεσα σε αντικρουόμενα ανθρώπινα δικαιώματα (Hodgkin & Newell, 2002).

Αυτή η ισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα χρειάζεται, για να διατηρηθεί αυτό που είναι σημαντικό: το δικαίωμα στην εκπαίδευση, το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και κατ' επέκταση το δικαίωμα στην ελευθερία της θρησκείας. Εξάλλου το δικαίωμα στην εκπαίδευση έχει πολλαπλά οφέλη, όταν εφαρμόζεται, ενισχύει όλα τα υπόλοιπα δικαιώματα και ελευθερίες, ενώ όταν στερείται αυτό, στερούνται αυτόματα και όλα τα υπόλοιπα δικαιώματα (Tomasevsky, 2004).

Η εκπαίδευση στο σπίτι έχει αρκετούς εχθρούς καθώς υποστηρίζεται πως το παιδί εκτός σχολείου κοινωνικοποιείται δύσκολα, υπάρχει κίνδυνος «διαιρεμένης κοινωνίας» όπου υπάρχουν πολίτες από παράλληλες κοινωνίες, πως το περιβάλλον του σπιτιού δεν είναι ακαδημαϊκό και υπάρχει ο κίνδυνος να αναπτύξουν κοινωνικό και θρησκευτικό εξτρεμισμό (Reich, 2004).

Όσον αφορά στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο και την εκπαίδευση στο σπίτι, βλέπουμε το εξής παράδοξο: ενώ δεν επιτρέπεται η εκπαίδευση στο σπίτι βάσει νόμου (24(1)/1993), η παραεκπαίδευση στην Ελλάδα με ενισχυτική διδασκαλία στο σπίτι, γνωρίζει μεγάλη άνθιση. Οι οικογένειες προτιμούν την ενισχυτική διδασκαλία στο σπίτι, για την εξασφάλιση εισαγωγής των παιδιών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά και για να καλύψουν τα κενά της δημόσιας «δωρεάν εκπαίδευσης» (μουσική, ξένες γλώσσες, εικαστικά), η οποία τελικά κάθε άλλο παρά δωρεάν είναι.

Αν και τελικά η εκπαίδευση στο σπίτι δεν είναι επιθυμητή από όλες τις οικογένειες, τα εκπαιδευτικά πλαίσια, τα κράτη και εγείρει πολλαπλά ερωτήματα και συγκρούσεις, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός πως πρόκειται για μια οικονομική εκπαιδευτική λύση (όταν αναλαμβάνουν οι γονείς την εκπαίδευση) και αξίζει την προσοχή τόσο των ερευνητών εκπαίδευσης, όσο και των υπεύθυνων χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής. Πρόκειται για ένα ανεξερεύνητο τοπίο που σίγουρα αξίζει να μελετηθεί περισσότερο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Brabant C., Bourdon S. & Jutras F., (2003), Home Education in Quebec: Family First, **Evaluation and Research in Education**, 17 (2 & 3): 112-131.
- Basham, P., Merrifield, J. & Hepburn, C.R., (2007), **Home Schooling: From the Extreme to the Mainstream**, 2nd edition, The Fraser Institute, Vancouver: BC.
- Cloud J. & Morse J., (2001), Is Home Schooling Good for America? **Cover Story. Time**, (20/05/2009).
- Eisler D. & Dwyer V., (1997), Domestic Lessons, **Maclean's**, (10/05/2009).
- Feinstein, S., (1986), Domestic Lessons/Shunning the Schools, More Parents Teach Their Kids at Home, **Wall Street Journal**, (20/05/2009).

- Hodgkin P. & Newell P., (2002), **Implementation handbook for the Convention on the rights of the children**, New York/Geneve, UNICEF.
- Kantrowitz, B. & Wingert P., (1998), Home Schooling—Learning At Home: Does It Pass The Test?, **Newsweek. Cover Story**, (12/05/2009).
- Καστανίδου-Αραμπατζή, Σ., (2010), **Πανελλήνιες εξετάσεις και η σημασία τους για την ελληνική οικογένεια και η διαχείριση άγχους των υποψηφίων**, www.kesyp.gr 27/06/2012.
- Kay, B., (2001), Schools Out Forever, **The National Post**, (12/05/2009).
- Maushard, M., (1996), Parent Discontent Fuels Home Schooling, **Baltimore Sun**, (05/05/2009).
- Mountney R., (2009), **Learning without school-home education**, Jessica Kingsley Publishers.
- Reich R., (2004), The civic perils of homeschooling, **Educational Leadership**, (Alexandria) Volume: 59 Issue: 7, (20/06/2012).
- Saulney, S., (2006), The Gilded Age of Homeschooling, **New York Times**, (05/06/2009).
- Stecklow, S., (1994), Live and Learn: Fed Up with Schools, More Parents Turn to Teaching at Home, **Wall Street Journal**, (10/05/2009).
- Tomasevsky K., (2004), **Manual on rights – based education**, UNESCO, Bangkok.
- Τσουκαλάς, Κ., (1987), **Εξάρτηση και αναπαραγωγή**, Θεμέλιο.
- US Department of Education [USDOE], (2005), **The Condition of Education 2005** (NCES 2005-094), US Department of Education, National Centre for Education Statistics.
- Wall Street Journal, (2002), **Home Improvement**, (17/05/2009).
- Wallace N., (1982), Escape! Breaking Out of the School System, **Inquiry**, (20/04/2009).
- Washington Times, (2000a), **Home Schoolers No. 1 on College-Entrance Test**, (20/04/2009).

Διαδικτυακοί τόποι

www.unhchr.ch
www.hrweb.org
www.ypepth.gr
www.pi-schools.gr
www.tovima.gr
www.study4exams.gr